

**R. P. Francisci De Oviedo Madritani, Societatis Iesv,
Theologiæ Professoris, Cursus Philosophicus**

Ad Vnum Corpus Redactus

Philosophiæ R. P. Francisci De Oviedo Madritani Societatis Iesv Sacræ
Theologiæ Professoris Tomus II

**Oviedo, Francisco de
Lvgdvni, M.DC.LI.**

§. 6. De verbo mentis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95526](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95526)

actione identificatam, quod requiritur, ut qualitas, in qua sita est intellectio, non possit à Deo produci: omnes enim rationes, quæ probant qualitatem non posse adæquatè à Deo produci, probant immediatè per se ipsam dependere ab anima.

35 Secundò inquiritur, an intellectio possit vniri subiecto extrinseco. Satisfaciendum est huic quæstioni eodem modo ac præcedenti: si enim intellectio dicat actionem, siue distinctam, siue identificatam cum termino, non poterit extraneo subiecto vniri: quia per se ipsam proprio vnitur. Si verò dicat qualitatem ab actione distinctam vnitam proprio subiecto per vnionem intermediam, poterit illi non vniri, sed alijs subiecto extraneo. Idem dico de qualitate distincta ab actione, seu de verbo producto per actionem intellectiuam, casu quo intellectio consistat in actione terminata ad qualitatem distinctam.

36 Obiic. Si intellectio posset vniri lapidi, sequeretur posse lapidem intelligentem constitui; consequens est falsum: ergo & antecedens. Si consequentia teneret, absurdum reducerem in sententiam, quæ constituit intellectiorem in qualitate distincta ab actione vnita subiecto per modum superadditum; ex qua consequens illud deduceretur, ex eo enim quod intellectio non vnitur per se ipsam infertur posse vniri subiecto extraneo, ac proinde omnia absurda, quæ secum traheret hæc vnio tanquam ex primo principio inferrentur per legitimas consequentias ex conclusione, quæ traditur intellectiōe vniri animæ per vnionem superadditam, & ita à posteriore huius conclusionis falsitatem ostenderem, non verò conclusionis, quæ dicimus intellectiōem posse subiecto extraneo vniri ex suppositione quod vnatur proprio per vnionem superadditam. Verumtamen ad hæc deueniri necessum non est, quia consequens nullatenus ex antecedenti deducitur, quia intelligens non est intellectio in quocumque subiecto, sed in subiecto capaci, & eadem forma potest denominare hoc subiectum intelligens, & non illud, etiam si vtrique posset vniri, sicuti eadē gratia habitualis vnita animæ illam constituit sanctam, & obiectum amicitie Dei, & vnita lapidi, vel cuiusque nature non rationali, non constitueret tale subiectum sanctum. Ad illud, quod vulgo obiicitur: non posse formam esse in subiecto, cui non præstet suum effectum formalem, & effectum formalem intellectiōis esse constituere subiectum intelligens, sæpe in similibus casibus respondi effectum formalem esse totum constitutum, quod semper resultat ex informatione vnionis ad subiectum; resultat tamen diuersa tota ex eadem forma secundum diuersitatem subiectorum, & ita diuersum totum resultat ex intellectu, & anima ac intellectu & lapide & consequenter diuersus effectus formalis, qui à toto non distinguitur ex intellectu, & anima resultat hoc totum, seu hic effectus formalis intelligens, & percipiens obiectum, & ex intellectu & lapide resultat aliud totum, quod non est percipiens obiectum, neque intelligens, neque proprium habet nomen, quo illud appellare possimus.

37 Obiic. Possit intellectiōem vniri extraneo obiecto, etiam si per se ipsam vnatur proprio, ex hac vnione identificata cum intellectu tantum infertur, non posse non vniri proprio subiecto, non tamen infertur non posse vniri per aliam vnionem superadditam subiecto extraneo, ita ut per se ipsam sit vnita proprio subiecto, & per vnionem superadditam extraneo. Sæpe incidi in similem doctrinam, & illam impugnauī, quia entitates quæ per se ipsas aliquod subiectum afficiunt, non possunt sub eadem ratione aliud eodem modo afficere, sicuti actio per se ipsam dependens ab hoc principio non potest mediā aliā actione ab alio dependere: neque præsentia per se ipsam respiciens hoc spatium per modum alium superadditum, aliud respicere; neque vnio extremorum per se ipsam illis affixa, potest eadem ratione alijs vniri, v. g. vnio integralis partium quantitatis, licet possit terminare vnionem ad subiectum quod informat, non potest terminare aliam vnionem integratē alijs partibus, de quibus proprijs locis disputaui.

38 Tertiò inquiritur, an possit esse cognitio reflexiua supra se ipsam? In qua re dicendum est non omnem cognitionem esse reflexiuā supra se ipsam, sed plures cognosci per alias superadditas. Conclusionem hanc manifesta experientia probat, quia non quotiescunque cognoscimus aliquod obiectum, cognoscimus illud à nobis cognosci, sed sæpe post aliquod tempus illud cognouisse adinaduertimus, ex quo infertur priorem cognitionem non cognosci

per se ipsam sed per aliam: quia si per se ipsam cognoscitur, nullo tempore, in quo existeret, posset non cognosci. Dicendum est secundò, posse dari cognitionem reflexiuā super se ipsam, ita ut sit sui ipsius cognitio, & implicet extellere quin per se ipsam cognoscatur. Probatur hæc conclusio, quia nulla apparet repugnantia in tali cognitione. Secundò quia cum dico, omnis actus intellectus est cognitio, cognitio ipsa, quæ veritatem hanc cognosco, se tenet ex parte obiecti, & supra se ipsam reflectitur: ergo sicuti datur cognitio se ipsam per reflexionem confusē cognoscē, poterit dari alia, quæ expresse se ipsam cognoscat.

Obiicies obiectum dicit ordinem ad cognitionem, & est prius illa: ergo non potest identificari cum ipsa. Resp. non omne obiectum esse prius cognitione, neque dicere ordinem ad cognitionem, aut esse causam illius, sed tantum obiectum distinctum à cognitione, quod medijs speciebus influit in eandem cognitionem, ut patet in ente rationis, quod non est prius cognitione, quia fit, neque illius est causa & in cognitione, quæ seipsum Deus cognoscit, quæ est cognitio sui ipsius, & non est prior se ipsa neque ad se ipsam relationem dicit.

§. VI.

De Verbo mentis.

AD perfectam notitiam nature cognitionis oportet explicasse naturam verbi, quod producit à cognoscente, de qua lætè disputat P. Hurtad. disput. a. sect. 7. & sequentibus; ego quæ ad illius notitiam necessaria sunt, breuiter exponam. Dicendum est nullam cognitionem creatam reperiri sine verbo. Hanc conclusionem rectè tradidit Hurtad. suprà §. 80. ex Patribus Molina, Vasquez, & Suarez, quam probat auctoritate Augustini & D. Thomæ, quorum testimonia videri possunt apud ipsum Hurtad. & apud P. Valsq. p. 1. disp. 38. n. 6. Ratione conclusio probatur. Omnis qualitas producta per actionem intellectuā seu diuinam ab intellectu per modum manifestantis, est verbum: sed in omni intellectu creatura reperitur hæc qualitas: ergo in omni intellectu creatura reperitur verbum. Minor constat ex iam dictis de natura intellectuā; reliqua probatione non indigent.

Dictio est productio verbi quam dari in omni intellectu creatura cecum est, quia verbum productum est per aliquam actionem siue cum illo identificatam, siue ab illo distinctam, & quæcumque illa sit, dictio dicenda est, quia hæc nihil est quam actiua productio verbi, quæ nunquam separari possunt: nullus enim potest edere verbum sine obiectiōe, seu productione illius, quia de ratione verbi est esse productum.

Ex his infertur in nostra sententia non distinguere actionem intellectuā à qualitate ex vi illius producta verbum non distinguī à dictiōe, quia non distinguuntur qualitas producta, in qua consistit verbum ab actione per quam producit, in qua dictio consistit. Infertur secundò, in diuinis cognitionem essentialē non esse dictiōem, quia cognitio essentialis non est productio, neque terminum habet productum, aliā Verbum, & Spiritus sanctus dicent, & verbum producerent, quia omnia essentialia toti Trinitati sunt communia. Infertur tertiò cognitionem notionalem in Patre, quæ per connotationem ad propriam personalitatem tantum ab essentiali distinguitur, esse dictiōem, quia est productio verbi. Infertur quartò secundam personam Trinitatis, seu Filium esse Verbum, quia est terminus productus per dictiōem. Infertur quintò in diuinis totam rationem formalem intellectuā includi in dictiōe seu productione actiua Verbi, quod Verbum non constituit Patrem, seu primam personam Trinitatis intelligentem: quapropter dici non potest Pater est sapiens sapientia genita. In nostra verò sententia in intellectu creato, dictio & verbum non distinguuntur, secus in opinione, quæ distinguit qualitatem ab actione, mediā quæ producit.

Difficultas est, quomodo requiratur verbum in cognitione creata. Affirmant plures Thomistæ requiri, ut intellectus in illo tanquam in obiecto prius cognito cognoscat obiectum, & hanc putant esse mentem Angelici Doctoris, quæ alienum esse rectè probat Hurtadus suprà. Verbum non requiri prædicto modo defendunt auctores nostre Societatis, & est communis Scholasticorum sententia: nullum do, quia plures quisque inueniunt. Conclusionem hanc experientia

experientia ipsa demonstrat, experimur enim in cognitione cuiuscunque obiecti non cognoscere verbum aliquod, seu internam mentis imaginem, in qua obiectum cognoscimus, neque tale verbum cognitum vtile esset ad obiectum externum cognoscendum, quia verbum internum nullam habet similitudinem formalem cum obiecto externo, & est longe diuersæ rationis ab illo, & imperfectius obiecto, quando obiectum est aliqua entitas perfecta, veluti totum substantiale, vel animus rationalis; ergo in illo verbo non possunt obiecta illo perfectiora quidditatiue cognosci. Clarius experientia adducta cernitur in sensationibus corporeis, in quibus eodem modo de specie expressa, ac de intellectu verbo Doctores philosophantur: visio enim corporea, non ad speciem expressam residentem in organo terminatur, neque illa vquam vidimus, neque audimus speciem expressam sensationis auditus: ergo sensationes externæ non terminantur ad species expressas productas per actionem sentiendi; ergo neque intellectio ad speciem expressam productam per actionem intelligendi, siue distinctam, siue identificatam cum actione, per quam producit. Viget in voluntatis actibus: Volitio immediate terminatur ad obiectum externum, & non ad qualitatem productam per actionem volitiuam correspondentem verbo intellectus, quæ dicitur pondus in obiectum: ergo intellectio eodem modo terminatur immediate ad obiectum. Probo antecedens, quando ego desidero pecunias Petro, vel dignitatem Ioanni conferendam, non desidero pecunias, aut dignitatem conferri termino productum in mea potentia volitiua per ipsam volitionem, sed immediate Petro & Ioanni: neque desidero Petro, & Ioanni conferri qualitatem, quam ego per volitionem produco, sed ipsas pecunias, & eandem dignitatem: ergo in his actibus neque obiectum respectus ad rem concupitam, neque ad personam cui concupiscitur, est qualitas internè producta, neque hæc est finis eius, aut finis qui horum actuum: ergo actus immediate terminatur ad obiecta externa, & non qualitatem internam. Confirmatur respectu motui formalis cuiuscunque volitionis, quod non est qualitas internæ, sed obiectum externum, ut per se patet, non enim mercator propter qualitatem internam se mari committit, nec propter hanc agricola semen terræ credit, sed propter lucrum, quod expectat. Neque in motiuo charitatis erga Deum aliter dici potest: si enim hoc non esset diuina bonitas, actus charitatis erga Deum non esset Theologicus neque immediate propter ipsum Deum: ergo eodem modo philosophandum est de actibus intellectus.

44 Paritatem modò petitam ex obiecto actuum voluntatis ad obiecta actuum intellectus vigeo ex fundamento, quo mouentur Thomistæ ad tribuendum verbo hoc officium primarij obiecti. Ideo requirunt Thomistæ verbum immediate terminare intellectionem, quia obiectum est distans, & non potest illam terminare: sed non obstante hac distantia obiectum voluntatis potest immediate terminare volitionem: ergo eadem non obstante obiectum intellectus poterit terminare immediate intellectionem. Rursus idem fundamentum euerto: cognitio, etsi primariò terminetur ad verbum secundariò terminatur ad obiectum medio verbo: ergo verbum debet terminari & dicere ordinem ad obiectum non medio alio verbo: ergo immediate per se ipsum: ergo cognitio medio verbo, & verbum per se ipsum terminatur ad obiectum distans: ergo ratione distantie rectè poterit cognitio terminari immediate ad idem obiectum, cur enim distantia, quæ non impedit terminationem immediatam verbi, & mediatam cognitionis, impediret terminationem immediatam cognitionis? Neque solutio ne indiget ratio ista à Thomistis pro sua sententia adducta, quia terminare præcisè secluso influxu actiuo ex parte obiecti nihil est illi intrinsecum, neque dicit causalitatem aliquam, adhuc extrinsecam ab illo procedentem; sed tantum est extrinseca denominatio, quæ potest competere obiecto absenti, imò & non existenti, ut dicebam Contr. 4. Punct. 4. ubi probaui posse dari sensationem externam circa obiectum absens, & non existens, & Thomistæ concedunt relationes prædicamentales respectantes terminos loco distantes, & transcendentales ad terminos purè possibiles, & non existentes.

45 Obiic. Thomistæ. Cognitio variatur inuariato obiecto: ergo quia variatur verbum, in quo obiectum cognoscitur. Hoc argumentum refutetur quæ Aristaga: Verbum variatur, inuariato obiecto: ergo quia variatur aliud verbum,

Necessariò dicere debes variari verbum inuariato obiecto ratione principij, vel modi producendi: dic ergo eadem ratione inuariato obiecto variari cognitionem, & verbum, quod nos constituimus nullo modo terminans cognitionem, quia variatur principium, vel modus producendi cognitionem, & verbum se tenent ex parte actus, nullo verbo se ex parte obiecti tenente.

Obiic. insuper: quando quis diu vidit Solem, postea clausis oculis videt lucem: ergo ex eo quod verbum ibi permansit. Hoc argumentum eiusdem rationis est cum aliis pro hac sententia adductis, illud explicio. Quando clausis oculis videtur lux, ibi permansit verbum cum speciebus, vel sine illis: si sine speciebus, eodem modo visio sine speciebus poterit dari cum illis; ergo species illæ, quæ deseruiunt ad productionem verbi, deseruire poterunt ad productionem visionis. Secundò etiam ibi permanset verbum, datur visio non solum verbi, sed lucis, ut intendit obiectio: ergo admissio hoc verbo, quod intendunt Thomistæ, remanet integra difficultas, quomodo sine speciebus lucis possit hæc videri, quia etsi in verbo videatur lux, non videtur per species verbi, sed per species sui. Ex his infero, hanc obiectionem ad rem non esse: tamen opportunè in alia materia obiciatur, respondendum est, tunc non verè lucem videri, sed vehemènti imaginatione falli intellectum indicantem tunc lucem videri.

PUNCTVM II.

De apprehensione, iudicio, atque discursu.

Primus actus intellectus apprehensio dicitur, quo obiectum sine affirmatione, aut negatione tangit intellectus, illudque tantum percipere, quod idem est ac apprehendere, dicitur; & hic actus, seu hæc apprehensio prima intellectus operatio appellatur. Hæc apprehensio duplex est, quædam simplex, alia composita: apprehensio, quæ obiectum percipitur absque vlla conuenientia, aut comparatione, apprehensio simplex dicitur, illa verò quæ obiectum cum aliqua conuenientia, & comparatione attingit, composita appellatur. Negant nonnulli dari hanc compositam apprehensionem, sed immeritò, quia quādo audio propositionem aliquam proferri ab alio, & illius obiecto assensum non tribuo, neque possum dissentire, sed suspensio iudicio hæreo, tunc totam compositionem, & extremorum conuenientiam apprehendo, & nihil iudico: ergo circa obiectum, quo alius iudicat, ego habeo apprehensionem: ergo apprehensio, & iudicium non semper differunt ex parte obiecti, sed tantum ex modo tendendi in illud, & apprehensio attingit eandem conuenientiam, in quam fertur iudicium. Addo cognitionem, quæ apprehendo hominem, & cognitionem, quæ iudico hominem esse animal rationale tantum differre ex parte actus, non ex parte obiecti primarij, quia homo, & animal rationale ex parte obiecti non distinguuntur, neque conuenientia inter hæc extrema ab ipsis ex parte obiecti differt. Diuerso tamen modo differt cognitio, quæ dico: Homo est animal rationale, à cognitione, quæ apprehendo tantum hominem, ac differt à cognitione quæ apprehendo totum hoc complexum: Homo est animal rationale, quia etsi ab utraque differat tantum ex parte actus, ut modo dicebam, tamen apprehensio illa, quæ fertur in hoc complexum: Homo est animal rationale, absque iudicio, affirmatione, aut negatione ex parte actus conuenientiam attingit, licet non affirmatiue, sed tantum dubitatiue, seu purè apprehensiuè: alia verò apprehensio, quæ tantum hunc terminum simplicem homo tangit ex parte actus non fertur in aliquam obiecti conuenientiam.

Iudicium definitur: *Affirmatio, vel negatio*. Alio modo absque vlla disunctione *Vnius de alio interna enuntiatio*, seu: *cognitio, quæ sententia fertur de aliquo obiecto*, quæ definitiones apprimè naturam iudicij explicant, illudque ab apprehensione secernunt. Est difficultas an in iudicio reperiarur vnus simplex actus, quo totum obiectum, extrema videlicet, & identitas inter illa cognoscantur; an verò reperiantur in illo tres cognitiones, duæ ad duo extrema, & alia ad illorum identitatem, seu connexionem terminatæ. Procedit eadem quæstio de apprehensione complexa, quæ eadem ratione resoluenda est.

P. Vasquez prima parte, disputatione ducentesima vigesima tertia, capite tertio: refert opinionem quorundam asserentium